

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
STUDIA CROATICA

Temeljem članka 4. stavka 5. retka 4. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 2/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14 i 60/15), članka 3. stavka 1., članka 43. stavak 3. točke 7. i članaka 95.–98. Statuta Sveučilišta u Zagrebu (pročišćeni tekst od 1. ožujka 2016.), Preporuke broj 8 Odbora za provedbu postupka rješavanja pravnoga statusa, znanstveno-nastavnoga profila i ustroja Hrvatskih studija od 16. siječnja 2017. (klasa 602-04/17-2/0003, ur. broj 380-1/1-17-006), članka 3. Odluke Senata Sveučilišta u Zagrebu o promjeni statusa Sveučilišnoga centra *Hrvatski studiji* u Sveučilišni odjel *Hrvatski studiji* od 17. siječnja 2017. (klasa 602-04/16-29/2, ur. broj 380-020/173-17-15) i članka 30. Pravilnika o ustroju i djelovanju Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu (pročišćeni tekst od 1. listopada 2008.), koji se primjenjuje sukladno Odluci Znanstveno-nastavnoga vijeća od 30. siječnja 2017. (klasa 640-01/2-17/0002, ur. broj 380-1/1-17-002), na prijedlog izv. prof. dr. sc. Marija Grčevića privremeno Znanstveno-nastavno vijeće Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu na 2. sjednici u XXVI. akademskoj godini održanoj 4. prosinca 2017. donijelo je

ODLUKU

I.

Prihvaća se prijedlog projekta **Digitalizacija dokumentacijsko-arhivskoga gradiva Hrvatskih studija**.

II.

Projekt iz točke I. ove Odluke provodit će se skeniranjem i digitalizacijom dokumentacijsko-arhivskoga gradiva Hrvatskih studija te pripremom tekstovno pretražive baze podataka.

III.

Voditeljem projekta iz točke I. ove Odluke imenuje se izv. prof. dr. sc. Mario Grčević.

U svojstvu koordinatora na projektu suradnicima se imenuju: voditelj Informatičke službe Hrvatskih studija Darko Čokor, dipl. ing. el. i voditeljica Knjižnice Hrvatskih studija Ružica Bešlić Grbešić, prof., dipl. bibl.

IV.

Očekivano trajanje projekta je pet godina.

V.

Projekt je 2017. prijavljen na natječaj za financiranje projekata pri Ministarstvu kulture, a 2016. na natječaj Grada Zagreba u dijelu koji se odnosi na digitalizaciju dnevnih novina *Vjesnik*. Rezultati natječaja pri Ministarstvu kulture još nisu poznati, a na natječaju Grada Zagreba projekt je prihvaćen, no financiran s manjim iznosom od predloženoga. Ured za projekte i znanstvenu suradnju Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu obvezuje se istražiti daljnje mogućnosti financiranja projektnih aktivnosti i pronaći zainteresirane partnere za sudjelovanje u razmjeni znanja iz spomenutoga područja te razvijanju budućih zajedničkih projektnih aktivnosti.

VI.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Člankom 4. stavkom 5. retkom 4. *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* propisano je kako autonomija sveučilišta na svim sveučilišnim visokim učilištima u Republici Hrvatskoj obuhvaća odlučivanje o prihvaćanju projekata.

Digitalizacija dokumentacijsko-arhivskoga gradiva Hrvatskih studija postupak je pretvaranja tiskanoga i pismohranskoga gradiva u pretraživi digitalni oblik. U prvoj fazi projekt će se usredotočiti na digitalizaciju dnevnih novina *Vjesnik*. Hrvatski studiji u posjedu su oko 400 uvezanih svezaka *Vjesnika*. Te su novine bogat izvor podataka o povijesti hrvatske svakodnevice tijekom razdoblja duljega od šest desetljeća (1940.–2012.). Digitalizacija, klasifikacija i indeksiranje sadržaja objavljenih u tim novinama, te pohrana tako priređenih podataka u središnji digitalni repozitorij omogućit će brojnim znanstvenicima pristup vrijednim istraživačkim izvorima.

Nakladnik *Vjesnika* bio je Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske, kasnije Socijalističkih savez radnoga naroda Hrvatske, pa je *Vjesnik* sve do demokratskih promjena 1990. godine de facto bio službeno glasilo KPH odnosno SKH, tj. vladajuće stranke u nedemokratskom jednostranačkom režimu. Kao takav važan je izvor za istraživanje novije hrvatske povijesti u svim znanstvenim granama koje su u sklopu studijskih programa zastupljene na Hrvatskim studijima. Na internetu je u zadnjih desetak godina izdavanja *Vjesnika* bila dostupna arhiva (u PDF i HTML-formatu) nekoliko posljednjih godina objelodanjivanja, koja je stečajem odnosno ukidanjem *Vjesnika* 2012. godine nestala s interneta, a time je nestala mogućnost da nakladnik sam digitalizira i pruži na uvid javnosti one brojeve *Vjesnika* koji nisu bili dostupni jer nisu postojali u digitalnom obliku.

Digitalizacija *Vjesnika* stvorit će temelj za znanstvena istraživanja iz ovih područja:

- iz područja povijesnih znanosti (62 godine praćenja dnevnih zbivanja na mjesnoj, državnoj, regionalnoj i svjetskoj razini),
- iz područja jezikoslovlja (koliko, kako i zbog čega se mijenjao jezik kojim novinari pišu, a koji je zapravo odraz „službenog“ jezika toga vremena),
- iz područja političkih znanosti (tko su bili glavni akteri društvenih zbivanja, koje su bile ključne teme na agendi medija),
- iz područja komunikologije i kulturologije, medijske kulture, sociologije, kroatologije, filozofije, razvoja demokracije, itd.

Metodologija digitalne obrade i pohrane koja će se razviti za potrebe digitalizacije *Vjesnika* iskoristit će se za obradbu drugih tiskanih izvora (dnevnih novina, tjednika, časopisa) iz čijih se tekstova također mogu dobiti uvidi važni za hrvatsku (ali i šire, europsku i svjetsku) kulturnu i povijesnu baštinu, a također i za obradbu arhivskoga gradiva Hrvatskih studija.

Projekt će se odvijati u šest dionica.

U prvoj dionici projekta – Priprema projekta – ustanovit će se kakva je vrsta skeniranja moguća i prikladna s obzirom na stanje gradiva i utvrditi cijena, nabaviti specijalizirana oprema i softveri, obaviti pokusna dionica skeniranja, razraditi metodologija za sustavno, kvalitetno i brzo prebacivanje tekstova iz tiskanoga oblika u digitalni

U drugoj dionici (Digitalizacija I. Skeniranje) dio dokumentacijsko-arhivskoga gradiva Hrvatskih studija pretvorit će se u slike, zajedno s označavanjem oštećenosti stranica, tako da se, usporedno sa skeniranjem, koje će trajati najmanje godinu dana, može odmah pribavljati slike onih stranica koje nedostaju. Tako će se provesti digitalizacija čitave arhive dnevnoga lista *Vjesnik*, koji je u posjedu Hrvatskih studija, uz posudbu od drugih imatelja gradiva onih primjeraka koji nedostaju ili su pri uvezivanju obrezani tako da je neki stupac teksta oštećen. S obzirom na količinu materijala koju treba obraditi, za taj posao trebat će angažirati određeni

broj suradnika, za koje će se prije same digitalizacije organizirati edukacija. U toj će dionici digitalizacija obuhvatiti slikovno skeniranje gradiva.

U trećoj dionici (Digitalizacija II. – Strojno prepoznavanje gradiva), koji će djelomično odvijati usporedno s drugim korakom, a djelomično naknadno, napraviti će se višestruki automatski OCR dobivenih slika i pretvoriti će se u pretraživi PDF, što će biti stvarna digitalizacija. U toj će se dionici slikovni materijal digitalizirati radi ustroja tekstovno pretražive baze podataka.

U četvrtoj dionici (Digitalizacija III. – Pohrana u baze podataka), nakon gotovosti OCR-a svake novinske stranice (stranica je gotova ako je neoštećena i očitana bez pogrješaka; ili je oštećena i pribavljena iz drugoga izvora i takva cjelovita očitana bez pogrješaka, odnosno cjelovita očitana s pogrješkom koje su ručno provjerene i ispravljene ako je potrebno) tekst i pretraživi PDF-dokumenti ubacit će u baze podataka.

U petoj dionici (Pristup gradivu / slikama – novinama po datumu i stranici) – usporedno s drugom, izradit će se statične indeksne HTML-stranice za skenirano gradivo, tako da sirovo gradivo bude dostupno onima kojima treba biti, a ako aplikacije za pretraživanje gradiva iz bilo kojeg razloga ne budu funkcionalne, sirovo gradivo uvijek će biti dostupno.

U šestoj dionici (Pristup gradivu – Pametno pretraživanje) izradit će se aplikacija za pretraživanje gradiva.

U projektne aktivnosti bit će uključen stručni tim Hrvatskih studija koji će nadzirati i koordinirati projekt: informatička služba Hrvatskih studija, knjižnica Hrvatskih studija radi trajnoga čuvanja, privremeno zaposleni djelatnici/studenti na poslovima skeniranja te vanjski partneri (tvrtka koja osigurava skenere širokih formata, tiskara radi pomoći u pripremi gradiva i njegova kasnijega preuzeva, i sl.).

Metode koje će se primijeniti:

- Dokumentacijsko-arhivsko gradivo digitalizirat će se uporabom uređaja za skeniranje velikih formata i staroga i rijetkoga knjižničkoga gradiva, u prvoj fazi rabi će se skener visoke brzine rada s najvećom širinom ulaznog materijala od 24".
- Provedba optičkoga prepoznavanja teksta softverom (engleski OCR – Optical character recognition) primjenom standarda IFLA-e (International Federation of Library Associations and Institutions) i ISO 13008:2012 (Digital records migration and conversion process).
- Uređivanje digitaliziranoga gradiva (obrada skeniranih slika ako je nužno, ispravak pogrješaka OCR-postupka).
- Pohrana i prijenos – predviđen je dvojak pristup digitaliziranomu gradivu: pristup skeniranim stranicama putem HTML-a indeksiranih stranica – trajno rješenje otporno na promjene odnosno ažuriranja operacijskih sustava.
- Pristup digitaliziranomu gradivu pretraživanjem teksta po ključnim pojmovima – mrežna (web) aplikacija (PHP ili Java) – kvalitetnije rješenje za pristup gradivu, no manje otporno na ažuriranja operacijskih sustava.
- Održavanje digitalnoga gradiva – izrada sigurnosnih kopija digitalizirana gradiva; održavanje funkcionalnosti mrežnih aplikacija za pretraživanje gradiva.

Očekivani rezultati projekta:

- Uspješno digitalizirano, pohranjeno, objavljeno i znanstvenoj, stručnoj i zainteresiranoj javnosti te zaposlenicima Hrvatskih studija dostupnim učinjeno dokumentacijsko-arhivsko gradivo Hrvatskih studija, sukladno s razinom povjerljivosti dokumenata i podataka.

- Razvijena metodologija za sustavno, kvalitetno i brzo prebacivanje tekstova iz tiskanoga oblika u digitalni.

Očekuje se da će rezultati projekta olakšati istraživanja novije hrvatske povijesti u području političke kulturne, jezične, društvene i medijske povijesti i poticati suradnju s drugim institucijama i kulturnim ustanovama (zavodi, knjižnice, muzeji, udruge, fakulteti).

Korisnici obuhvaćeni programom:

- Istraživači iz područja humanističkih, društvenih i interdisciplinarnih znanosti: kroatolozi, povjesničari, sociolozi, jezikoslovci, psiholozi, komunikolozi, novinari, politolozi, knjižničari, arhivisti, muzeolozi, leksikografi, povjesničari umjetnosti, etnolozi, ekonomisti, kulturolozi.
- Studenti, nastavnici i suradnici sveučilišta u Hrvatskoj iz društveno-humanističkoga i interdisciplinarnoga područja znanosti, korisnici ustanova za kulturu Grada Zagreba i Hrvatske (knjižnice, muzeji, udruge, instituti)
- Javne ustanove: škole, fakulteti, muzeji, instituti, knjižnice, arhivi, centri za kulturu, visoka učilišta, pučka učilišta, jedinice mjesne i područne samouprave, tijela državne uprave, znanstvene, stručne i cehovske udruge, javnost općenito.

Znanstveno-nastavno vijeće Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu prihvatilo je prijedlog projekta te je odlučilo kao u izrjeci.

U Zagrebu, 4. prosinca 2017.

Klasa: 640-01/17-2/0011

Ur. broj: 380-1/1-17-030

Prečelnik

izv. prof. dr. sc. Mario Grčević

Dostaviti:

1. Povjerenica za znanost
2. Predstojnici odsjeka
3. Ured za projekte i znanstvenu suradnju
4. Sveučilište u Zagrebu, Ured za znanost i tehnologiju
5. Ministarstvo znanosti i obrazovanja RH
6. Pismohrana, ovdje